

CONSCIÈNCIA D'ARA
I la setmana que ve:
María Zambrano,
inspiració present

Estils

La imaginació com a mestra

Per a Gary Lachman la imaginació no és una evasió, sinó un compromís més profund amb la realitat

DÍDAC P. LAGARRIGA
BARCELONA

“**E**l món que habitem en l'actualitat es troba en un estat de flux on els antics límits cauen sense que s'estableixin nous contorns. Hi ha la sensació de què pot passar qualsevol cosa.”

Qui va ser guitarrista d'Iggy Pop i un dels músics fundadors de Blondie, el novaiorquè Gary Lachman, és també, des de fa vint-i-cinc anys, un dels escriptors més prolífics d'assajos i biografies sobre tradició mística i filosòfica occidental, consciència i coneixement interior, amb més d'una vintena de títols. El darrer publicat a casa nostra, just abans de l'estat d'alarma, sembla escrit arran de la pandèmia. El conocimiento perdido de la imaginación (Atalanta) no pretén establir auguris ni receptes màgiques, sinó recordar que aquests temps “són especialment sensibles a les forces que hi actuen perquè un petit canvi en algun element pot tenir un efecte molt més ampli i determinant del que esperàvem”.

La sensació de que pot passar qualsevol cosa és més compartida que mai. Incertesa, por, però també altres aspectes de la realitat que abans eren omesos o ignorats i ara ressonen. Per a Lachman, és precisament en temps així que es fa molt necessària la responsabilitat de la imaginació. Tenir-la com a mestra. Com va dir William Blake –recorda el músic i escriptor–, “en el futur, el rostre del món tal i com es mostra dependrà de la ment de qui l'observa”.

Imaginació com a guia

Però, què és la imaginació? “És quelcom que tots i totes coneixem de manera íntima però que ens costa definir amb precisió –explica el novaiorquè resident a Londres–. Memòria, autoconsciència, pensament, percepció... tots aquests conceptes constitueixen i estan constituïts per la imaginació i és impossible separar-los d'aquesta o els uns dels altres”.

Segons ell, la imaginació no és una evasió de la realitat ni una manera de substituir-la, com sovint es critica, sinó un compromís més profund amb la realitat, ja que és la nostra facultat de captar-la i de participar en la seva creació. “Com que necessitem la imaginació per captar la realitat podem afirmar que hi ha un coneixement lligat a la imaginació, perquè ens mostra aspectes i dimensions de la realitat que sense ella se'ns escaparien, tot i que bona part de la cultura occidental oficial els ha omès”. Una via de coneixement vàlida al llarg del temps i

que, ara, època de profundes crisis, pot tornar a agafar una rellevància vital. “Si bé pot utilitzar-se per a la fantasia, la il·lusió, la simulació i l'escapisme, la seva veritable missió és establir contacte amb l'estrany món on vivim i servir de guia i inspiració per a desenvolupar-nos-hi. La imaginació ens presenta realitats possibles i potencials que ens correspon a nosaltres realitzar. Ens ofereix un món que no estaria complert sense la nostra participació.”

Al seu llibre, farcit de veus, Lachman explora com hem arribat fins al punt de descartar la imaginació com a mestra i col·locar-la en un distorsionat paper secundari emparentat únicament amb la fantasia i la fugida. Segons ell, podem trobar l'origen d'aquesta marginació quan l'ésser humà va emfatitzar de manera desproporcionada l'hemisferi esquerre del cervell a partir de la Revolució Industrial. Si bé l'hemisferi dret percep el món com un tot, com una presència vivent, és a dir, de manera semblant a com veiem a una altra persona –explica aquest autor–, la imatge que obté és difusa: “Té un sentit general del significat, però no és capaç d'articular els detalls. Aquesta tasca li correspon a l'hemisferi esquerre, que desxifra el que el dret presència”. Lachman es

El músic i escriptor Gary Lachman.

ATALANTA

basa en la recerca del neurocientífic Iain McGilchrist per concloure que, al llarg de la història, els dos hemisferis s'han complementat “gràcies a un sistema de verificacions i compensacions en la que cadascuna inhibia o contrarestavava els excessos de l'altra. En certs períodes s'ha imposat una de les dues, en altres han actuat juntes de manera creativa”. Cada vegada més, però, l'hemisferi esquerre ha anat guanyant preponderància sobre el dret. “La seva determinació per analitzar l'experiència, per descompondre-ho tot en fragments de fàcil gestió s'ha desbotat i està marginant les aportacions de l'hemisferi dret. El resultat és un món cada vegada més fragmentat amb una consciència cada vegada menor de l'aglutinant intuïtiu, necessari per mantenir unides les coses”, explica.

L'eficiència no ho és tot

Entre les conseqüències d'aquest desterrament hi trobaríem l'inici de l'impuls, tan contemporani, de quantificar l'experiència i dirigir els resultats a finalitats pràctiques. “Anòmia, apatia, alienació i una sensació d'angoixa existencial –afirma Lachman– van arribar de la mà de l'èxit del nostre afany de quantificar tota l'existència i la nostra experiència en ella”. Com sosté, si desterrem allò vague,

imprecís, ens emportem tot el que l'altre tipus de ment considera de valor i el significat del món: “Pot semblar una bona idea voler que les coses siguin clares, simples i directes, però una claredat excessiva també pot enfosquir les coses. L'eficiència no ho és tot. Valors com la bellesa, la llibertat o l'amor són importants més enllà de l'aspecte funcional i la rellevància dels quals radica en sí mateixa i no en servir de vehicles per a una finalitat pràctica o beneficiosa socialment. Reduir la realitat a les parts que admeten ser quantificades i manipulades pel nostre benefici va garantir que la nova via de coneixement es convertís ràpidament en àrbitre i garant de què era real i veritable. Va funcionar, no hi ha dubte. Però a quin preu?”

La filosofia, la poesia i la mística semblen callar a l'hora de buscar respostes, potser perquè el seu propòsit sigui acompanyar el misteri, enfonsar-s'hi plenament, amb sentit, fruit d'una visió de conjunt propiciada per la imaginació. “Hem d'observar amb calma i despreniment, però amb compromís. En cal una atenció serena al detall, un estat receptiu on disposar d'ambdues vies de coneixement. En un estat de vigília i resolució així, el coneixement perdut de la imaginació pot tornar a ser vàlid”, conclou Lachman. —